

4.2 Stöd för lärande och specialundervisning

4.2.1 Stöd för lärande

Stöd för lärande innebär att man svarar på den studerandes individuella behov. Stödet innebär även lösningar som berör gemenskapen och studiemiljön. Stöd för lärande ska ordnas på ett mångsidigt och flexibelt sätt med hjälp av alternativa metoder. Stödet kan genomföras både individuellt och i grupp utgående från de studerandes behov.

När det gäller stöd för lärande ligger fokus på lättillgängligt stöd som den studerande ges så snart behovet av stöd framkommer, för att förhindra att den studerandes svårigheter anhopar sig. Stödet för lärande är avsett som stöd för ämnesundervisningen för de studerande som har svårt att klara av sina studier. Stödåtgärderna genomförs i samarbete av undervisningspersonalen. Stödåtgärderna är stödundervisning som ges av ämnesläraren, undervisning som ges av ämnesläraren och en speciallärare samt stöd och handledning som ges av speciallärare, studiehandledare och övrig personal. Stödåtgärderna ska vara tillräckliga och ges i rätt tid samt främja de studerandes lärande, visande av kunskaper, övergång till fortsatta studier och välbefinnande.

Ämnesläraren ska beakta den studerandes behov av stöd vid planeringen av lektionerna och när det gäller undervisningsarrangemangen, till exempel genom att välja mångsidiga undervisningsmetoder och differentiera undervisningen.

Den studerande har rätt att få stödundervisning, det vill säga undervisning och handledning av ämnesläraren, för att svara på behovet av stöd för lärande. Stödundervisning kan ges en studerande som tillfälligt har hamnat efter i sina studier eller av någon annan orsak behöver stöd eller handledning för att genomföra gymnasiestudierna. Stödundervisning kan också ges för att stärka den studerandes studiefärdigheter, till exempel språkliga, matematiska eller datatekniska färdigheter, eller för att stödja den studerandes färdigheter när det gäller studieteknik. Stödundervisning kan ges för att stärka den studerandes språkkunskaper vid bristande kunskaper i undervisningsspråket i fråga om ordförråd eller språkbruk.

I stödet för lärande ingår även undervisning, stöd och handledning som ges av en speciallärare. När undervisning, stöd och handledning ges av en speciallärare som en del av stödet för lärande fattas inget förvaltningsbeslut om specialundervisning i enlighet med 28 b § i gymnasielagen (714/2018).

Det stöd som ges av en speciallärare kan till exempel vara samtal om den studerandes behov av stöd och metoder som stöder studierna eller testning av svårigheter att läsa och skriva. Specialläraren kan även hjälpa den studerande hitta lämpliga studiestrategier och ge den studerande stöd och handledning för utvecklingen av studiefärdigheter, struktureringen av helheter, schemaläggning och färdigställande av uppgifter samt självständiga och målinriktade studier. Specialläraren kan stödja den studerande genom att hjälpa andra lärare ta hänsyn till den studerandes stödbehov genom konsultation. Denna typ av stöd som ges av en speciallärare är i de flesta fall tillräckligt för studerande som exempelvis har specifika inlärnings svårigheter, svårigheter att läsa och skriva eller svårigheter när det gäller matematisk gestaltning.

Det stöd för lärande som ges av en speciallärare kan också utgöras av bedömning av behovet av specialarrangemang i studentexamen samt planering i samarbete med ämneslärarna av sätten och specialarrangemangen för att visa lärande och kunnande under gymnasiestudierna. Den studerande ska ha möjlighet att pröva på specialarrangemangen under gymnasiestudierna för att man ska kunna bedöma behovet av arrangemangen och hur de fungerar. Specialläraren handleder vid behov den studerande att skaffa nödvändiga utlåtanden och begära specialarrangemang för studentexamensproven.

Enligt 28 § i gymnasielagen ska den studerandes behov av stöd bedömas när studierna inleds och regelbundet under studiernas gång. Lärarna bedömer behovet av stöd tillsammans med den studerande och vid behov tillsammans med vårdnadshavaren. Med den studerandes samtycke kan även andra sådana sakkunniga som behövs för att ordna stödet delta i bedömningen. Konstaterandet av behovet av stöd kan enligt 40 § i lagen om grundläggande utbildning (628/1998, ändrad genom lag 1288/2013) och 23 § i läropliktslagen (1214/2020) även grunda sig på information som är nödvändig med tanke på ordnandet av utbildningen eller på lärarnas eller den övriga personalens observationer. Därtill kan behovet av stöd bedömas på andra sätt, till exempel med hjälp av kartläggningar eller intervjuer i början av studierna. Det är också bra att uppmuntra den studerande att själv berätta för ämnesläraren, specialläraren eller studiehandledaren om sådana inlärnings svårigheter som inte nödvändigtvis i annat fall är uppenbara.

Den studerande kan söka sig till stödåtgärder självständigt eller hänvisas till stödåtgärder. Den studerande har dock ingen skyldighet att ta emot stöd för lärande. Gymnasieutbildningen grundar sig på den studerandes aktivitet och självständiga roll när det gäller att genomföra studierna. Stöd

för lärande är inte avsett för studerande som på grund av frivillig eller olovlig frånvaro har hamnat efter i sina studier. Även i detta fall är det viktigt att beakta den studerandes livssituation som helhet vid bedömningen av behovet av stöd för lärande.

Ämneslärarna och speciallärarna som undervisar den studerande och studiehandledarna ska planera stödåtgärderna tillsammans med den studerande. Stödåtgärderna kan vid behov och med den studerandes samtycke planeras i samarbete med andra sakkunniga. Stödåtgärderna och eventuella ändringar i dessa antecknas på den studerandes begäran i den studerandes individuella studieplan (gymnasielagen 28 § 2 mom.). Läraren eller studiehandledaren som ansvarar för stödåtgärderna ska se till att den studerande är medveten om att åtgärderna kan antecknas i studieplanen. Hen kan samtidigt ta reda på den studerandes inställning till att stödåtgärderna antecknas i planen. Man ska regelbundet följa upp och utvärdera hur stödåtgärderna genomförs och vilken inverkan de har.

Den studerandes lärande och välbefinnande understöds vid behov genom sektorsövergripande samarbete. Den studerande kan vid behov få stöd och handledning för lärande förutom av ämneslärare och speciallärare samt studiehandledare även av annan personal, såsom studerandevårdspersonal.

Som en del av stödet för lärande kan man även stödja den studerandes lärande genom att erbjuda sådana studier som ingår i gymnasiets lärokurs som främjar lärande och välbefinnande. Dessa studier kan till exempel stödja den studerandes studiefärdigheter och livsfärdigheter eller studierna i olika läroämnen.

Grunden för stödet för lärande utgörs av arbetssätt och strukturer i vardagen som stödjer alla studerandes förutsättningar att lära sig och lyckas i sina studier. Genom dessa förhindras att de studerandes svårigheter anhopar sig. Stödet för lärande är inkluderande och ordnas med utgångspunkt i den studerandes styrkor.

Vid ordnande av stöd för lärande är den studerandes egen roll och egna engagemang centralt och den studerande uppmuntras att ta ansvar för sitt eget lärande. Den studerande får stöd i att själv känna igen då ett behov av stöd uppstår i studierna och handleds till att vid behov själv be om

stöd. Personalen i gymnasiet ansvarar för att skapa en verksamhetskultur som uppmuntrar till att be om stöd. Även vårdnadshavare kan lyfta fram den studerandes eventuella behov av stöd. Studerande och vårdnadshavare får information om möjligheterna till stöd då studierna inleds samt under studiernas gång.

Alla lärare ansvarar för att observera studerandes lärande och eventuella behov av stöd under gymnasietiden. Den studerandes lärande följs upp och stöds som en del av undervisningen, t.ex. genom mångsidiga studiemetoder, arbetssätt och handledning. Samarbetet mellan de lärare som undervisar den studerande och gymnasiets speciallärare är centralt vid planering, koordinering och genomförande av stöd.

Bedömning av stödbehovet och planering av stödet

Att bedöma behovet av stöd är särskilt viktigt då den studerande inleder gymnasiestudierna. Stödbehovet kan bedömas utgående från information från den grundläggande utbildningen samt genom olika kartläggningar och tester som utförs när studierna inleds. Den studerandes tankar kring det eventuella stödets genomförande inom grundläggande utbildningen samt upplevelser av stödets tillräcklighet i gymnasiet framkommer i intervjuer med grupphandledare och studiehandledare samt i den bakgrundsinformation som samlas in vid testning av läs- och skrivsvårigheter.

Alla ämneslärare ansvarar för att i sin egen undervisning observera studerandes lärande och kartlägga eventuella behov av stöd. Särskild uppmärksamhet ska riktas mot studerandes arbetstempo, koncentrationsförmåga, läs- och skriveförmåga och -hastighet samt logiska tänkande. Då ämnesläraren upptäcker ett behov av stöd är hen skyldig att stöda den studerandes lärande i sin egen undervisning t.ex. genom differentiering av undervisningen samt genom stödundervisning. Hen är också skyldig att handleda den studerande att få stöd även i övrig undervisning samt meddela grupphandledaren om den studerandes eventuella behov av stöd.

Stödet för lärande ska vara lättillgängligt, tillräckligt och ges utan dröjsmål. Bedömningen av studerandens behov av stöd görs genast då ett behov av stöd identifieras. Utgångspunkten är att stöda, utveckla och utnyttja den studerandes styrkor samt minska existerande hinder för lärande.

Bedömningen av stödbehovet samt planeringen och genomförandet av stödet sker som ett samarbete mellan de lärare som undervisar den studerande, t.ex. grupphandledaren, ämnesläraren, specialläraren och studiehandledaren. Det är huvudsakligen grupphandledarens roll att försäkra att processen för planeringen av stödet inleds. Specialläraren ansvarar för att processen för planering av stödet inleds om behovet framkommer vid testning av den studerandes läs- och skrivsvårigheter medan ämneslärarna ansvarar för att inleda processen om behovet framkommer vid tester utförda av dem.

Stödåtgärderna planeras som en helhet utgående från den studerandes perspektiv. Den studerandes egen roll och eget engagemang i bedömningen av stödbehovet och vid planeringen av stödet är central. Specialläraren har som uppgift att stöda bedömningen av studerandens behov av stöd och planeringen av stödet samt bedöma behovet av särskilda arrangemang vid studentexamen.

Vid behov och med den studerandes samtycke kan bedömningen av stödbehovet och planeringen av stödet göras som ett mångprofessionellt samarbete tillsammans med studerandevårdspersonal. Vilka sakkunniga som deltar i bedömningen, planeringen och genomförandet av stöd bestäms från fall till fall.

Genomförande av stöd

Den studerandes aktiva roll och eget engagemang i genomförandet av studier och stödåtgärderna är centrala. Den studerande ska ta ansvar för att ta emot det stöd som ges och delar med sig av information till de lärare som undervisar hen om sina stödbehov. Personalen i gymnasiet uppmuntrar de studerande att berätta om sina stödbehov till de lärare som undervisar hen.

Ämnesläraren har en central roll vid genomförande av stödet. Varje lärare ansvarar för att beakta studerandes stödbehov vid planering och genomförande av sin undervisning. De studerandes lärande stöds och olika behov av stöd beaktas genom olika undervisningsarrangemang som bland annat differentiering av undervisningen gällande metoder, arbetssätt och innehåll, struktur, konkretisering samt mångsidig bedömning och sätt att visa prov på kunskande. Ämnesläraren följer upp vilken inverkan olika undervisningsarrangemang har och utvecklar sin undervisning utgående

från detta. Ämnesläraren kan även utveckla sin undervisning genom att konsultera sina ämneslärarkolleger eller, vid behov, specialläraren. Ifall läraren upptäcker att en studerande har svårigheter i lärande är hen skyldig att handleda den studerande i att få övrigt stöd. Ämnesläraren för även vidare information om studerandenas stödbehov till grupphandledaren, specialläraren och / eller studiehandledaren.

Ämnesläraren ger också stödundervisning till de studerande som har svårt att klara av sina studier. Stödundervisningen kan t.ex. omfatta repetition av innehåll som tidigare undervisats, att stärka den studerandes studiefärdigheter och språkfärdigheter samt olika flexibla studiearrangemang. Kompanjonsundervisning med två ämneslärare är en metod som kan utnyttjas i stödundervisningen. Stödundervisningen kan förverkligas individuellt, i mindre grupper eller i klassen i enlighet med den studerandes behov. Studeranden har rätt till stöd för lärande även vid självständiga studier.

Specialläraren ger undervisning och handledning som en del av stödet för lärande, till exempel samtal om studiefärdigheter och -strategier. Undervisning som ges av specialläraren planeras som en del av den studerandes stödhet och kan genomföras individuellt, i grupp eller som samundervisning med ämnesläraren. Utöver att ge undervisning och handledning samarbetar specialläraren därtill med vårdnadshavare, annan skolpersonal och andra aktörer och deltar vid behov i möten med vårdnadshavare och i de mångprofessionella studerandevårdsmötena. Specialläraren ansvarar även för testning av läs- och skrivsvårigheter och koordinerar utskicket av utlåtanden gällande läs- och skrivsvårigheter, sjukdom och funktionsnedsättning till Studentexamensnämnden.

Även studiehandledaren kan ge handledning och stöd som en del av stödet för lärande. Studiehandledaren tar hänsyn till studerandenas behov av stöd vid planeringen av studerandenas studietakt, ämnesval, avläggning av studentexamen samt fortsättningsstudier.

Grupphandledarens roll som studerandens närhandledare är central. Grupphandledaren deltar i planeringen och följer upp genomförande av stödet samt för diskussioner kring detta med studeranden.

Dokumentering av stödåtgärder och hur de antecknas i den individuella studieplanen

Planeringen och genomförande av stödet dokumenteras i enlighet med överenskomna, gemensamma riktlinjer. Genom att dokumentera stödåtgärderna säkerställs att stödet genomförs strukturerat, följs upp och utvärderas. På den studerandes begäran antecknas stödåtgärderna även i hans individuella studieplan. Gymnasiet använder en färdig stomme för den individuella studieplanen. Vem som ansvarar för att anteckna stödåtgärderna i den individuella studieplanen bestäms mellan de lärare som deltar i planeringen av den studerandes stöd.

Uppföljning och utvärdering av stöd

Genomförande av stödet och dess inverkan utvärderas regelbundet. Ämnesläraren följer upp genomförande av stödet ämnesvis och grupphandledaren periodvis. Varje ämneslärare och gymnasiets speciallärare är skyldig att anteckna de stödåtgärder som erbjudits och/eller genomförts i den egna undervisningen i enlighet med definierade förfaringssätt.

Grupphandledaren följer upp genomförande av stödet i samarbete med studeranden och övriga lärare.

Studeranden och grupphandledare samt t.ex. ämneslärare, specialläraren, studiehandledare och vid behov representanter från studerandevården, utvärderar genomförande av stödet och dess inverkan enligt behov eller minst en gång per läsår. De stödåtgärder som antecknats i den individuella studieplanen uppdateras läsårsvis eller enligt behov.

Om en ämneslärare, grupphandledare eller speciallärare upptäcker att det stöd en studerande får inte är tillräckligt görs en ny bedömning av stödbehovet.

4.2.2 Specialundervisning

Den studerande har rätt till specialundervisning, om det stöd för lärande som beskrivs ovan inte är tillräckligt med hänsyn till den studerandes behov av stöd och hen på grund av konstaterade inlärningssvårigheter eller av någon annan jämförbar orsak behöver specialundervisning för att slutföra gymnasiets lärokurs.

Med konstaterade inlärningsvårigheter avses sådana faktorer som försvårar den studerandes lärande och som har identifierats antingen inom den grundläggande utbildningen eller under gymnasiestudierna. Dessa faktorer kan utgöras av långvariga inlärningsvårigheter, neuropsykiatriska svårigheter eller någon annan funktionsnedsättning eller sjukdom som försvårar lärandet. Med andra jämförbara orsaker avses situationer där den studerande behöver specialpedagogiskt stöd av någon annan orsak än inlärningsvårigheter, funktionsnedsättning eller sjukdom. Andra orsaker kan till exempel vara orsaker som hänför sig till en svår livssituation och som avsevärt försvårar studierna och lärandet på lång sikt.

Om den studerande under den grundläggande utbildningen har fått elevspecifikt eller särskilt stöd, har stödåtgärderna antecknats i de dokument som gäller stödet till eleven som utbildningsanordnaren har tillgång till. Dessa dokument överförs till anordnaren av gymnasieutbildning med stöd av 23 § i läropliktslagen och 28 b § i gymnasielagen: anordnaren av grundläggande utbildning ska till anordnaren av gymnasieutbildning lämna ett förvaltningsbeslut om stöd för lärande eller specialundervisning i enlighet med lagen om grundläggande utbildning, som gäller när den grundläggande utbildningen upphör. Anordnaren av gymnasieutbildningen ska utreda och bedöma den studerandes behov av specialundervisning utifrån beslutet som fattats under den grundläggande utbildningen.

I gymnasiet kan den studerandes inlärningsvårigheter konstateras med hjälp till exempel kartläggningar och tester. Som en del av bedömningen kan man vid behov intervjua den studerande och lärare som undervisar den studerande för att bedöma hur inlärningsvårigheterna påverkar studierna och vilka stödåtgärder som behövs. Vid behov konstateras inlärningsvårigheterna i samarbete med personalen inom studerandevårdstjänsterna. Tillräckligheten hos stödet för lärande kan bedömas till exempel på vårterminen den studerandes första läsår i gymnasiet. Om enbart de stödåtgärder för lärande som beskrivs i underkapitel 4.2.1 bedöms vara otillräckliga redan när gymnasiestudierna inleds, kan specialundervisning erbjudas och ett beslut om specialundervisning fattas utgående från behovet av stöd redan i början av gymnasiestudierna. Även i detta fall kan alternativa metoder för stöd för lärande användas parallellt, till exempel stödundervisning och differentiering av undervisningen.

Specialundervisningen ges av en speciallärare om vars behörighet föreskrivs i förordningen om behörighetsvillkoren för personal inom undervisningsväsendet. Specialläraren ansvarar för

bedömningen av behovet av särskilda pedagogiska stödåtgärder och för planeringen av stödåtgärder i samband med studierna och visandet av kunnande. Skillnaden jämfört med det stöd för lärande som ges av en speciallärare som beskrivs i underkapitel 4.2.1 är att specialundervisning som baserar sig på ett förvaltningsbeslut riktar sig mer djupgående till konstaterade inlärningssvårigheter eller andra därmed jämförbara orsaker. Specialundervisningen är således mer systematisk och har mer exakta mål än stödet för lärande. Specialundervisning som ges av en speciallärare kan till exempel vara mer ingående undervisning i studiefärdigheter och studiestrategier, stöd för den studerandes aktörskap eller stöd för tidsplanering och stöd för självständiga och målinriktade studier samt för att uppnå målen för studierna. Det väsentliga vid bedömningen av stödåtgärderna är i regel att det stöd för lärande som beskrivs i underkapitel 4.2.1 har testats på ett mångsidigt sätt och konstaterats vara otillräckligt med tanke på den studerandes behov av stöd.

Specialläraren planerar stödåtgärderna tillsammans med den studerande. I genomförandet av stödåtgärderna deltar vid behov även ämneslärarna och studiehandledarna. I specialundervisningen ska också de specialarrangemang beaktas som den studerande behöver i situationer som gäller visande av kunnandet under gymnasieutbildningen samt i studentexamensproven. Specialundervisningen ska på den studerandes begäran antecknas i den studerandes individuella studieplan. När man diskuterar stödåtgärder i form av specialundervisning kan specialläraren ta reda på den studerandes inställning till att specialundervisningen antecknas i studieplanen.

Den som antas till gymnasiet ska ha tillräckliga förutsättningar att klara av studierna som ingår i gymnasiets lärokurs. Inom gymnasieutbildningen är det inte möjligt att avvika från målen enligt lärokursen. I specialundervisningen ska man efter behov samarbeta med studerandevården och med den studerandes vård- och rehabiliteringsnätverk. För att tillgodose behoven av stöd hos studerande med funktionsnedsättning ska man vid behov samarbeta med välfärdsområdet. Avvikande studiearrangemang beskrivs i underkapitel 4.2.3.

Utbildningsanordnaren fattar ett förvaltningsbeslut om specialundervisning som ges den studerande. Förvaltningsbeslutet ska fattas när behovet av specialundervisning framgår eller utgående från en begäran eller viljeyttring om behovet av stöd från den studerande eller i minderåriga studerandes fall den studerandes vårdnadshavare eller lagliga företrädare. Beslutet kan vara positivt eller negativt, beroende på hur utbildningsanordnaren bedömer att kriterierna för

specialundervisning uppfylls. Den studerande eller den minderåriga studerandes vårdnadshavare eller lagliga företrädare ska höras före förvaltningsbeslutet om specialundervisning fattas. Vid beslutsfattandet ska man följa de allmänna bestämmelserna om beslutsfattande, närmast förvaltningslagen (434/2003) och i kommunerna även kommunallagen (365/1995).

Stödåtgärdernas inverkan ska bedömas under gymnasiestudierna och vid behov ska stödet ökas eller minskas. Det är även möjligt att avstå från specialundervisningen och dra in stödet, om den studerande inte längre behöver stöd. I det här fallet ska man fatta ett förvaltningsbeslut om indragningen av stödet.

Den studerande har rätt till specialundervisning, om det stöd för lärande inte är tillräckligt med hänsyn till den studerandes behov av stöd och hen på grund av konstaterade inlärningssvårigheter eller av någon annan jämförbar orsak behöver specialundervisning för att slutföra gymnasiets lärokurs.

Det är varje lärares ansvar att observera elevernas lärande och eventuella behov av stöd under studiernas gång. Ifall en ämneslärare bedömer att stödet för lärande är otillräckligt för en studerande är hen skyldig att meddela om den studerandes eventuella behov av specialundervisning till rektorn, specialläraren, grupphandledaren, och vid behov övrig personal i gymnasiet. Den studerande själv eller vårdnadshavaren kan också uttrycka ett behov för specialundervisning.

Innan ett beslut om specialundervisning fattas ska stödåtgärder för lärande ha använts på ett mångsidigt sätt och bedömts vara otillräckliga. I huvudsak fattas ett beslut om specialundervisning tidigast under den tredje perioden den studerandes första läsår i gymnasiet. Detta för att ge personalen i gymnasiet tillräckligt med tid att lära känna den studerande och observera den studerandes lärande och utveckling i studierna. I situationer där den studerande har ett tydligt behov av specialundervisningen då gymnasiestudierna inleds kan beslut om specialundervisning fattas redan då. Ett positivt beslut om specialundervisning förutsätter att den studerande har tagit emot det stöd för lärande som erbjudits och att hen varit aktiv och engagerad i gymnasiestudiernas framskridande.

Beslutanderätten av förvaltningsbesluten om specialundervisning definieras i beslutanderätt som gäller tjänstemän inom Svenska bildningstjänster. Innan beslutet fattas ska den studerande och vårdnadshavaren höras. Beslutsprocessen genomförs i enlighet med definierade förfaringssätt.

Specialundervisningen ges av en speciallärare och stödåtgärderna som ges inom ramen för specialundervisning planeras tillsammans med den studerande. Vid behov deltar övrig personal i gymnasiet i genomförandet av stödet. Specialläraren dokumenterar planeringen och genomförande av de stödåtgärder som ges inom ramen för specialundervisningen i enlighet med överenskomna, gemensamma riktlinjer. På den studerandes begäran antecknas stödåtgärderna även i hans individuella studieplan.

Genomförande av det stöd som ges inom ramen för specialundervisningen och dess inverkan utvärderas minst en gång per läsår. I utvärderingen deltar den studerande, specialläraren och grupphandledaren samt vid behov ämneslärare, studiehandledare och representanter från studerandevården. De stödåtgärder som antecknats i den individuella studieplanen uppdateras en eller två gånger per år eller enligt behov.

4.2.3 Avvikande studiearrangemang och assistenttjänster

Avvikande studiearrangemang i enlighet med 29 § i gymnasielagen kan också omfatta studerande som behöver stöd för lärande eller specialundervisning. Avvikande studiearrangemang innebär inte att man avviker från målen för gymnasieutbildningens lärokurs, utan att den studerandes studier för att uppnå målen för lärokursen delvis kan ordnas på annat sätt än vad som föreskrivs i gymnasielagen och statsrådets förordning om gymnasieutbildning samt i den lokala läroplanen. Studierna kan ordnas på ett avvikande sätt efter ansökan av den studerande eller med den studerandes samtycke. Avvikande arrangemang ska tillämpas endast till den del som det är nödvändigt. De avvikande arrangemangen ska antecknas i den studerandes individuella studieplan.

Den studerandes arbete, lärande och kompetensutveckling ska bedömas på ett mångsidigt sätt. Möjligheten för en studerande som behöver stöd att visa sitt kunnande på olika sätt ska tryggas, till exempel i situationer där den studerande har svårigheter med att producera text. Olika sätt och tillfällen att visa kunnandet ska planeras utifrån den studerandes behov. Individuella arrangemang för visandet av kunnandet kan till exempel vara att den studerande får förlängd tid, att den

studerande kan få sitta i ett avskilt rum, att man använder en större textfont eller att den studerande har möjlighet att använda en egen skärm. Man kan även använda sig av andra ändamålsenliga specialarrangemang utgående från den studerandes behov. För eventuella specialarrangemang i studentexamensproven ska den studerande handledas att skaffa nödvändiga utlåtanden och ansöka om specialarrangemang hos studentexamensnämnden.

Den studerande ska vid behov handledas att ansöka om assistenttjänster, särskilda hjälpmedel och andra tjänster i enlighet med lagen om funktionshinderservice och den övriga lagstiftningen. För att stödja den studerandes ork och välbefinnande kan man samarbeta med personalen inom studerandevårdstjänsterna eller vid behov med andra aktörer. Utöver specialundervisning och annat stöd för lärande har den studerande även rätt att få individuell studerandevård i enlighet med 15 och 16 § i lagen om elev- och studerandevård (1287/2013).